

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ
КАТЕДРА „КИРИЛОМЕТОДИЕВИСТИКА”

ОСЕМНАДЕСЕТИ

ЛИМЕНТОВИ ЧЕТЕНИЯ

ЗА МЛАДИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ

ПРОГРАМА И РЕЗЮМЕТА

22 ноември 2017 г.

СУ „Св. Климент Охридски”

Ректорат - Заседателна зала 2

9:30 **Откриване**

9:45 – 10:45 **Първо заседание**

Модератор: Мария Антонова-Вапцарова

Явор Иванов (СУ) Към въпроса за съставните числителни, образувани с предлог къ

Резюме: Числителните имена са важна част от живота на човека. Използваме ги толкова често, че не бихме могли да си представим простото си ежедневие без тях. Тяхната употреба се формира в най-ранна детска възраст.

За разлика от ситуацията на монолингвизъм, когато тази част от езика не се променя, то ситуацията е коренно различна за човек, който е попаднал в среда на динамични езикови контакти. Тогава той е принуден да брои и пресмята и на чуждия за него език, като това би могло да повлияе върху майчиния.

Тъй като езиковата ситуация на Балканите е доста динамична, е интересно да се проследи случващото се с тази част на езика в българската средновековна книжнина.

Жени Жикова (СУ) Редки думи и хапакси в Учително евангелие от Константин Преславски

Резюме: В настоящия доклад са изолирани редките думи и хапаксите в текста на Учително евангелие от Константин Преславски. За “рядка лексема” се приема всяка лексема с фиксации в до 5 паметника извън дидактичния сборник (по данни от използваните лексикографски справочници, речник-индекси на паметници, авторски изследвания и засвидетелствана във всички преписи, т.е. с голяма вероятност за принадлежност към първоначалния превод). Редките думи се поставят в контекста на лексикалното богатство на класическите старобългарски паметници и други съчинения от старобългарската епоха, запазени в по-късни преписи. В резултат на съпоставката се установява с кои паметници Константиновото евангелие показва най-голяма лексикална близост и се търси обяснение за това явление.

Даниел Томов (СУ) Етимологичен анализ на думите за радост в балканските езици

Резюме: Докладът е част от дисертационния труд „ Етимологичен анализ на думите за емоции в балканските езици. Първата част на доклада е свързана с дефиницията на понятието „радост“ в отделните балкански езици. Втората част на изследването се занимава с етимологичния анализ на думите за радост, техните синоними и производни думи. Етимологиите на думите са извадени и проследени от етимологичните речници на балканските и славянските езици. Извадените етимологии са анализирани на база фонетика и семантика. Направен е сравнителен анализ, и са анализирани индоевропейските корени за думите и първичното им значение. Примерите за български език са проследени от старобългарски език. Разгледани са фонетичните, морфологичните и лексикалните особености на думите за радост. В доклада са анализирани и думи с периферна или диалектна употреба. За някои от тези думи изведените етимологии се основават на народната етимология. Третата част на изследването се занимава с метафоричния образ на думите за радост.

Дискусия

Почивка

11:30 – 13:00 **Второ заседание**

Модератор: Даниел Томов

Христин Лалев (СУ) Външнополитически предпоставки за възникване на Видинското царство на цар Иван Срацимир

Резюме: Докладът има за цел да представи политическата обстановка в северозападните български земи в първата половина на XIV в. и влиянието на външните сили (Сърбия, Унгария) върху политическото развитие на областта с център град Видин, което в крайна сметка довело до възникването на Видинското царство на цар Иван Срацимир.

Деница Петрова (БАН) *Разказът за нападенията срещу Цариград* в славянската книжнина

Резюме: *Разказът за нападенията срещу Цариград* е съставен през IX в. във Византия. В него са описани обсадите на византийската столица от персите и аварите през 626 г., от арабите в периода 674-678 г. и през 718 г. В следващите столетия текстът става популярен в българската, сръбската и руската книжнина. Съчинението е запазено в две редакции – обширна и съкратена. До момента са известни 52 негови славянски преписа от XIV-XVIII в. Разпространението на *Разказа* в славянската книжнина е показателно за промените в историческото мислене. Той е познат още през XIV в., но в периода непосредствено след превземането на Константинопол политическите събития го правят особено популярен. Постепенно интересът към него намалява, но не изчезва напълно. Потребността от осмисляне на историята кара книжовниците отново да се обръщат към него, а идеята за общата на съдба на православните християни поддържа неговата актуалност.

Димитър Байрактаров (ЮЗУ) Харизматичният лидер Янош Хунияди, представен от възрожденския историк Спиридон Палаузов (1818 - 1872)

Резюме: Авторът представя гледната точка на първия български историк Спиридон Палаузов за изтъкната фигура като Янош Хунияди. В уводната част е представена биографията на учения. Анализирани са различните версии за произхода на Хунияди, както и мнението на Палаузов за всяка от тях. Описана е и гледната точка на българския историк за личността на Янош Хунияди. Отбелязана е високата оценка, която Спиридон Палаузов поставя на воеводата в качеството му на военен предводител и управител на Унгария. Към края на статията е представено описанието на външния вид на Янош Хунияди, което Палаузов представя, използвайки съвременници на воеводата.

Николай Желев (БАН) Влиянието на Хердер върху словашкото възраждане

Резюме: Немският философ Хердер е един от първите, който проявява интерес към по-малките народи. Основен елемент, който свързва славянските народи в една голяма общност, е езикът. Затова и при Хердер славяните биват разглеждани като един голям народ. За търсенето на подобна единност способства близостта

между славянските езици, но през това време народното самосъзнание все още е било в процес на оформяне, а и научните сведения за отделните славянски народи тепърва са се събирали.

Идеята за развитие на езика на Хердер вдъхновява личности като Колар и Шафарик. Впоследствие на радетелите за славянска взаимност ще се противопоставят привържениците на самостоятелен словашки език начело със Людевид Щур. Това съпротивление се дължи на мнението за „неразвитостта“ на народните езици да изразяват възвишени идеи. От друга страна, предвижданото от Хердер голямо бъдеще на славяните поражда редица спорове как то да бъде постигнато – чрез един общ славянски език или чрез отделни народни славянски езици, които да стимулират приятелската междуславянска конкуренция.

Дискусия

Почивка

14:00 – 15.00 **Трето заседание**

Модератор: Борислава Иванова

Десислава Узунова (СУ) За ранния превод на цикъла на Агапий Ландос "Чудеса Богородични" в южнославянската ръкописна традиция

Резюме: Южнославянската ръкописна традиция на цикъла на Агапий Ландос „Чудеса Богородични“ е слабо проучена. Най-ранният и най-добре засвидетелстван в ръкописите е преводът, направен от атонския монах Самуил Бакачич. Докладът ще се съсредоточи върху една отдавна съществуваща в науката хипотеза – че вероятно през 18 век сред южните славяни е направен и друг, различен от този на Бакачич, превод на цикъла. Ще бъде разгледана възможността ръкопис № 209 от сбирката на манастира Зограф да свидетелства именно за различен от този на Бакачич превод на творбата на Ландос.

Мария Антонова-Вапцарова (СУ) Поучителните проповеди на Св. Климент Охридски между Западната и Източната църква

Резюме: Докладът разглежда поучителните слова на Св. Климент Охридски през призмата на първия по рода си християнски трактат, отнасящ се до систематизиране на правилата и наставленията към християнския оратор в книга

четвърта от труда „De Doctrina Christiana” на Августин Блажени. Разглеждат се и наставленията, дадени към идеалния християнски оратор, в две от шестте слова „За свещенството “ на Йоан Златоуст и как те са възприети в творчество на българския проповедник. Целта на подобна съпоставка е да покаже доколко и как Св. Климент Охридски се вписва в западната и източната християнска ораторска традиция.

Александра Димитрова (СУ) „Misericordia“ от Сенека към Августин – континуитет и преосмисляне на владетелската добродетел

Резюме: На латински „misericordia“ означава милосърдие, състрадание. Присъствието на понятието в канона добродетели на идеалния владетел е проблематично. Част от античните автори поставят „misericordia“ в този канон. За разлика от тях, авторите със стоически разбирания, чийто най-изявен представител в латиноезичния свят е Сенека, категорично отхвърлят „misericordia“, доколкото тя е душевен афект. С установяването на християнството като водеща светогледна система, в късноантичната и ранносредновековната мисловност настъпват значителни промени. Диахронният анализ обаче показва, че в областта на политическата мисъл има забележителен континуитет. Канонът владетелски добродетели се запазва почти непокътнат. Явлението се обяснява със съвпадането в редица отношения на античния и на библейския идеал за владетел и с класическото образование на авторите, писали в преходния период между Античност и Средновековие. Все пак, автоматичен пренос на ценности няма. Макар добродетелите от споменатия канон да запазват същите имена и сходни дефиниции, те подлежат на християнско преосмисляне. „Misericordia“, разгледана от Августин, илюстрира ясно характера на това преосмисляне.

Пламена Костова (СУ) Житието на св. аморийски мъченици в състава на Супрасълския сборник

Резюме: Докладът е посветен на *Житието на св. аморийски мъченици*, поместено в известния *Супрасълски сборник*. В изложението си съм се спряла на въпроси, свързани с историята на текста, с идентифицирането и анализа на библейските цитати, с историческата и литературна стойност на текста.

Дискусия**Почивка**15:00 – 16:00 **Четвърто заседание***Модератор: Десислава Узунова*

Борислава Иванова (СУ) Митология и съвременност в романа „Червенокосата“ на Орхан Памук

Резюме: Докладът разглежда последния роман на турския писател Орхан Памук „Червенокосата“, в чийто сюжет са вплетени два мита – един западен и един източен, като това разделение се явява донякъде условно. Първият мит е този за Едип цар и отцеубийството, а вторият – за Сухраб и Рустам, в който убиецът е бащата. Разглеждат се функциите на мита и неговата актуалност в съвременната проза – похват, който се ползва от Орхан Памук в изграждането на сюжета и в други негови произведения. В доклада се засяга и противопоставянето Изток-Запад, видяно именно през митологичното и легендарното.

Гергана Жекова (СУ) Разказът „Китка диви ягоди“ на Сава Василев - посичане на греха и вината

Резюме: Обект на изследването е разказът „Китка диви ягоди“ от цикъла разкази „На лов без кучета“ на Сава Василев. Анализират се онези образи и детайли на творбата, в които присъстват и са трансформирани фолклорни мотиви с оглед на авторската идея.

Михаела Павлова (СУ) Мотив за любовта в лириката на Сафо

Резюме: Настоящият доклад се занимава с творчеството на Сафо, като във фокуса на изследването попада мотивът за любовта. Като идентифицира местата, където се среща този мотив, работата се стреми да открие ролята му в отделните творби и да очертае неговото значение за цялото творчество на поетесата.

ЗА АВТОРИТЕ

Явор Иванов (СУ)

През 2016 г. Явор Иванов завършва Румънска филология към Филологическия факултет към СУ „Св. Климент Охридски“. В тази специалност се изграждат и неговите интереси към историческото развитие на езика, старопечатните книги и ръкописите. През 2017 г. Явор завършва магистърската програма „Старобългаристика“ към катедра "Кирилометодиевистика" във ФСлФ. Едно от заниманията на Явор включва преводи от румънски език за православния сайт www.dobrotoliubie.com.

Жени Жикова (СУ)

Жени Жикова е доктор по старобългарски език към катедра „Кирилометодиевистика“, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Тема на дисертационния ѝ труд е „Учителното евангелие на Константин Преславски – текстологични и лексикални проблеми“. Нейните интереси са в областта на лексикографията, историческата граматика и славянска текстология.

Даниел Томов (СУ)

Даниел Томов е завършил специалност „Балканистика“ към Факултета по славянски филологии. Към момента е докторант по балканско езикознание с албански и румънски език към катедра по Общо, индоевропейско и балканско езикознание в СУ „Св. Климент Охридски“. Тема на неговата дисертация е: “Етимологичен анализ на думите за емоции в балканските езици“. В дисертацията си се занимава с етимологичен анализ на думите за радост, гняв, страх, мъка, срам в езиците от БЕС. Занимава се с проучване на езиковите процеси на Балканите. Интересува се от албански, румънски, гръцки език..

Христин Лалев (СУ)

Следва в исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ в периода 2008-2012 г. и 2012 г. се дипломира като бакалавър по история. След това записва магистърска програма „България и българите VII-XIX в.“, като през 2015 г. защитава магистърска теза и се дипломира (като магистър по история. Към настоящия момент е докторант втора година в катедра История на България в Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Деница Петрова (БАН)

Завършила съм Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ – специалност „История“ с бакалавърска специализация „История на Средновековна България“ и магистратура „Българско Средновековие и Възраждане VII-XIX в.“. През 2016 г. защитих докторска дисертация в Института за литература при БАН, направление „Стара българска литература“. Интересите ми са свързани с историческите съчинения в българската и балканската книжнина.

Димитър Байрактаров (ЮЗУ)

Димитър Байрактаров е докторант по средновековна обща история към Югозападния университет "Неофит Рилски".

Николай Желев (БАН)

Николай Желев през 2015 година завършва Славянска филология с профил словашки език и литература. От 2016 година е редовен докторант в секцията по възрожденска литература в Института по литература към БАН. Интересите му са в областта на словашката и българската литература от възрожденския период.

Десислава Узунова (СУ)

Името ми е Десислава Узунова. Родена съм през 1976 год. в гр. Русе. Средното си образование получих в Национална Априловска гимназия в гр. Габрово, след което завърших специалност „Българска филология“ в СУ „Климент Охридски“ със степен „магистър“. В момента съм докторант в катедра Кирилометодиевистика в СУ „Климент Охридски“. Интересите ми са в областите на теорията, историята и социологията на литературата, с акцент върху старобългарската литература.

Мария Антонова-Вапцарова (СУ)

Понастоящем редовен докторант по направление „Старобългарска литература“ към катедра „Кирилометодиевистика“ в Софийски университет "Св. Климент Охридски" с научен ръководител проф. д.ф.н. Вася Велинова. Бакалавър по „Българска филология“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, магистър към програма „Древният Египет в Класическата епоха“ към департамент "Средиземноморски и Източни изследвания" в НБУ, магистър по „Старобългаристика“ в катедра „Кирилометодиевистика“, Софийски университет "Св. Климент Охридски".

Александра Димитрова (СУ)

Александра Димитрова е докторант по Средновековна латинска литература в Катедрата по Класическа филология на Софийския университет „Свети Климент Охридски“. Бакалавър по история и магистър по класическа филология. Научните ѝ интереси са съсредоточени около историята на идеите, като главните ѝ занимания са в областта на политическата теория и политическата мисъл. Изследванията ѝ до този момент са посветени на жанра Огледало на владетеля и на понятия, централни за владетелската идеология в Античността и Средновековието.

Пламена Костова (СУ)

Завършила съм специалност *Българска филология* във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Дипломната ми работа беше посветена на *Житието на св. аморийски мъченици* в състава на *Супрасълския сборник*. В момента съм магистрант в МП *Старобългаристика* в СУ „Св. Климент Охридски“. Интересите ми са в областта на средновековната литература и по-специално в изучаването на агиографията.

Борислава Иванова (СУ)

Борислава Иванова е завършила специалност Балканистика в СУ „Св. Климент Охридски“. В момента е докторант към Катедрата по общо, индоевропейско и

балканско езиковедие в същия университет с тема на дисертационния труд „Аспекти на политическото в творчеството на Исмаил Кадаре и Орхан Памук“.

Гергана Жекова (СУ)

Гергана Жекова завършва специалност Българска филология във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Продължава образованието си в МП Литература и култура. Интересите ѝ са насочени към новата българска литература и фолклорните интерпретации в нея.

Михаела Павлова (СУ)

Казвам се Михаела Павлова и съм студентка II курс специалност Балканистика. Завършила съм Класическата гимназия с профил литература. Влязох в Софийския университет, защитавайки дипломна работа на тема: „Съзвучие на образи и мотиви в творчеството на Елисавета Багряна и Марина Цветаева“. Желанието ми да участвам в тазгодишните Климентови четения беше подтикнато от преподавателя ми по старобългарска литература Диана Атанасова. Надявам се този ми опит да разшири възгледите ми за литературата и в частност за Средновековието.